

ՈՒՂԵԿՑՈՐԴՆԵՐԻ ՈՐԱԿԱՎՈՐՄԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ
1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

1. Սույն Հավելված 9-ում օգտագործվում է հետևյալ հասկացությունը.

1) **թեկնածու՝** սույն Հավելված 9-ի 4-5-րդ կետերով սահմանված ուղեկցորդի որակավորման ընդհանուր և հատուկ պահանջներին, ինչպես նաև, ըստ վերաբերելիության, սույն Հավելված 9-ի 3-րդ գլխով սահմանված ուղեկցորդի որակավորման լրացուցիչ պահանջներին համապատասխանող ֆիզիկական անձ, ով դիմում է ուղեկցորդի որակավորում ստանալու համար:

2. Սույն Հավելված 9-ում օգտագործված այլ հասկացություններն ունեն «Զբոսաշրջության մասին» օրենքում կիրառվող նշանակությունը:

3. Սույն Հավելված 9-ով սահմանված կարգավորումները չեն տարածվում «Զբոսաշրջության մասին» օրենքի 18-րդ հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված հիմքով ուղեկցորդի գործունեություն իրականացնելու ծանուցումից ազատված անձանց վրա:

2. ՈՒՂԵԿՑՈՐԴՆԵՐԻ ՈՐԱԿԱՎՈՐՄԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԵՎ ՀԱՏՈՒԿ
ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

4. Դիմելու պահին թեկնածուն պետք է բավարարի ուղեկցորդի որակավորման հետևյալ ընդհանուր պահանջները՝

1) լրացած լինի 18 տարին.

2) տիրապետի հայերենին.

3) ունենա ֆիզիկական պատրաստվածություն, որը հնարավոր կլինի ստուգել վերապատրաստման ընթացքում.

4) չունենա Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2018 թվականի ապրիլի 12-ի N 404-Ն որոշման հավելված 1-ով հաստատված հիվանդությունների ցանկի 1-16-րդ, 19-րդ, 23-29-րդ, 36-39-րդ կետերով սահմանված հիվանդությունները կամ դրանցից մեկը.

5) ծառայություն մատուցման ընթացքում ունենա դժբախտ դեպքերից և պատահարներից կյանքի և առողջության ապահովագրություն, որի ծածկույթը առնվազն պետք է ներառի որոնողափրկարարական աշխատանքները, ուղղաթիռով էվակուացիան.

6) թեկնածուի մոտ բացակայեն «Իրավաբանական անձանց պետական գրանցման, իրավաբանական անձանց առանձնացված ստորաբաժանումների, հիմնարկների և անհատ ձեռնարկատերերի պետական հաշվառման մասին» օրենքի 28-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետով սահմանված որպես անհատ ձեռնարկատեր հաշվառումը մերժելու հիմքերը:

5. Թեկնածուն պետք է բավարարի հետևյալ հատուկ պահանջները.

1) ունենա հետևյալ հմտությունները՝

ա. **լեզվական**՝ օտար լեզվով կենցաղային խոսակցություններ վարելու և մասնագիտական եզրույթները զբոսաշրջիկին հասկանալի բացատրելու, առաջադրված հարցերը հասկանալու, հարցերին պատասխանելու, անհրաժեշտության դեպքում՝ տեխնիկական, անհատական և կոլեկտիվ պաշտպանության միջոցներն օգտագործելու վերաբերյալ հրահանգավորում (ուսուցանում) իրականացնելու կարողություն,

բ. **հաղորդակցման**՝ բանավոր խոսքն արդյունավետ կառուցելու, մտքերը համակարգված վերարտադրելու, կոլեկտիվ և անհատական պաշտպանության միջոցները կիրառելուն ուղղված կարողությունները մատչելի և հեշտացված ձևով լսարանին փոխանցելու, համբերատար սեփական օրինակով այդ միջոցների կիրառումը ցուցադրելու, բնակլիմայական պայմանների և այլ տեղեկությունները հասկանալի և մատչելի ներկայացնելու ունակություն, մարմնի լեզուն կիրառելու» խոսելու (body language) և տեսողական կապ հաստատելու (eye-contact) կարողություն,

գ. **առաջնորդելու՝** առնվազն 5 անձից բաղկացած խմբի առաջնորդման ընթացքում երթուղին կազմակերպել այնպես, որ այն բավարարի զբոսաշրջիկի պահանջներին, լինի հնարավորինս անվտանգ և հարմար՝ հաշվի առնելով խմբի անդամների ֆիզիկական, հենաշարժողական, տեսողական, լսողական և այլ սահմանափակ կարողությունները՝ ապահովելով երթուղու առավելագույն մատչելիությունը նրանց համար,

դ. **կառավարման՝** արագ կողմնորոշվելու, արտակարգ կամ կոնֆլիկտային իրավիճակներում խնդրի էությունն արագ հասկանալու, դրանք հաղթահարելու ուղղությամբ քայլեր ձեռնարկելու, առանց էթիկայի կանոնների խախտման ուղեկցորդին վերապահված լիազորությունների շրջանակներում սպառողներին մատուցվող ծառայություններից զբոսաշրջիկներին աջակցելու կարողություն,

ե. **տեղանքում կողմնորոշվելու՝** գլոբալ դիրքորոշման համակարգ (GPS), էլեկտրոնային (խելախոս, հեռախոս և այլն), մեխանիկական սարքերի (ռադիոհաղորդիչ և տեղորոշման սարքեր, տեղորոշման փարոսներ, կողմնացույց, բարձրաչափ և այլն), ինտերնետի կամ առանց ինտերնետի շահագործվող այլ սարքերի գործադրմամբ, տեղագրման և այլ քարտեզների ընթերցմամբ և օգտագործմամբ գտնվելու վայրը տեղորոշելու և հետագա տեղաշարժման համար առավել հարմար, մատչելի ուղի գտնելու կամ այդպիսի ուղի մշակելու հմտություն,

զ. **ուղեկցելու՝** արշավախմբի անդամների հենաշարժողական, ֆիզիկական այլ առանձնահատկությունների, վնասվածքների, եղանակային պայմանների և բնակլիմայական պայմանների հաշվի առնմամբ, անհատական և կոլեկտիվ պաշտպանության միջոցների կիրառմամբ տեղաշարժման համար գծանշված կամ չգծանշված ուղով անվնաս և անվտանգ վերջնակետ հասցնելու կարողություն,

է. **ռիսկերի կանխատեսման և գնահատման կարողություն՝** բնական, եղանակային, ռելիեֆային, մարդկային և տեխնիկական գործոններից բխող՝ կյանքի և առողջության համար վտանգ ներկայացնող իրավիճակները ժամանակին նույնականացնելու, դրանց առաջացման հավանականությունն ու հնարավոր հետևանքները գնահատելու և անվտանգությանը միտված կանխարգելիչ գործողություններ իրականացնելու կարողություն,

ը. արտակարգ իրավիճակներում արագ կողմնորոշվելու և արդյունավետ օգնություն ցուցաբերելու՝ բնական, տեխնիկական կամ մարդկային գործոններով պայմանավորված իրավիճակներում, արշավախմբի անդամների ֆիզիկական և հոգեբանական վիճակի շարունակական վերահսկման, անհրաժեշտ որոշումների ինքնուրույն ընդունման և, արտաքին օգնության բացակայության դեպքում, խմբի անդամների կյանքի և առողջության անվտանգության ապահովման, առաջին օգնության ցուցաբերման կարողություն,

2) իրազեկված լինի Հայաստանի Հանրապետությունում արտակարգ իրավիճակների արձագանքման, շտապ բժշկական օգնության, փրկարարական աշխատանքների իրականացման և հանրային անվտանգության ապահովման լիազորություն ունեցող պետական մարմինների կողմից իրականացվող և ապահովագրական ընկերությունների կողմից մատուցվող ծառայությունների բնույթին, մասնագիտացման ուղղությամբ ուղեկցորդի գործունեությունն ընդգրկող տարածքում այդ ծառայությունների տեղակայման վայրերին, այդ պետական և մասնավոր մարմինների հետ կապ հաստատելու եղանակներին և այդպիսի օգնության ստացման համար սովորաբար պահանջվող ժամկետներին,

3) համապատասխանի հաղորդակցման համընդհանուր ընդունելի քաղաքակիրթ վարվեցողության, էթիկայի կանոններին, տիրապետի խտրականության բացառմանն ուղղված պահանջները, որոնք առնվազն ներառում են՝

ա. հարգանքը բոլոր զբոսաշրջիկների, նրանց ավանդույթների, սովորույթների, կրոնական համոզմունքների և հավատալիքների նկատմամբ,

բ. զբոսաշրջիկների նկատմամբ բոլոր տեսակի խտրականության բացառումը,

գ. զբոսաշրջիկների նկատմամբ որևէ ձևի անհարգալից վերաբերմունքի կամ զբոսաշրջիկի արժանապատվությունը նսեմացնելուն կամ զբոսաշրջիկների խմբին վիրավորելուն ուղղված հրապարակային մեկնաբանություններ անելու բացառումը,

դ. զբոսաշրջիկների հետ բանավեճերի և կոնֆլիկտային իրավիճակների բացառումը,

ե. զբոսաշրջիկներին անհարկի և անցանկալի հպումները բացառելը և սոցիալական հեռավորություն պահպանելը,

զ. հանդուրժողականությունը տարբեր մշակույթներին և դրանց կրող անձանց և խմբերի մշակութային, նրանց հոգևոր, սովորութային առանձնահատկություններին և վարքային դրսևորումների,

4) ունենա հմտություններ՝ համագործակցելու արտակարգ, անհետաձգելի և առաջին օգնության ծառայություններ մատուցող պետական մարմինների հետ, իրականացնի մասնակիցների ճեպագրույցներ, այդ թվում՝ անվտանգության ապահովման կանոնների վերաբերյալ, զբոսաշրջիկների սարքավորումների նախնական ստուգում՝ զբոսաշրջային երթուղիներով անվտանգ անցումն ապահովելու համար,

5) սեփական գործունեությամբ և օրինակով բնության և մշակութային ժառանգության վրա բացասական ազդեցություն չթողնելու, ինչպես նաև, իր կողմից առաջնորդվող խմբի անդամներից շրջակա միջավայրին և մշակութային արժեքներին վնաս հասցնող գործողությունները բացառելու պահանջ դնելու և վերահսկելու կարողություն, այդ թվում՝

ա. չվնասել մշակութային ժառանգությունը, բուսական և կենդանական աշխարհը,

բ. խարույկներով կամ այլ միջոցների օգտագործման արդյունքում չառաջացնել հրդեհային իրավիճակ,

գ. զերծ մնալ գործունեության ընթացքում որևէ տեսակի թափոններ և աղբ բնության գրկում թողնելուց,

6) ունենա պատրաստակամություն բուսական և կենդանական աշխարհին հասցված վնասի, շրջակա միջավայրն աղտոտող անձանց վերաբերյալ իրավասու պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններին հայտնելու՝ իրավախախտին պատասխանատվության ենթարկելու համար,

7) ունենա երթուղին նախապես պլանավորելու կարողություն:

3. ՈՒՂԵԿՑՈՐԴՆԵՐԻ ՈՐԱԿԱՎՈՐՄԱՆ ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԸ

6. Ուղեկցորդի որակավորման համար թեկնածուն պետք է բավարարի հետևյալ լրացուցիչ պահանջները՝

1) ծառայություն մատուցելուց առաջ պետք է ապահովի արշավախմբի անդամներին անվտանգության կանոնների (ներառյալ՝ անվտանգային սարքավորումներից օգտվելու կարգը, տարհանման պլանները և ուղիները) ներկայացումը, մասնակցության համար անհրաժեշտ հմտությունները, առողջական հակացուցումները, անվտանգային դիսկերը նկարագրող գրավոր ծանուցումը,

2) ապահովի, որ արշավախմբի անդամները անցնեն անվտանգության հրահանգավորում և ստորագրությամբ հաստատեն ծանուցմանը ծանոթանալու, անհրաժեշտ հմտությունների առկայության, հակացուցումների բացակայության ու հրահանգավորումն անցնելու (անչափահասների փոխարեն ստորագրում է ծնողը կամ օրինական ներկայացուցիչը) մասին:

7. Քայլարշավի (hiking) մասնագիտացման ուղղությամբ զբաղվող ուղեկցորդի որակավորման համար թեկնածուն պետք է բավարարի նաև հետևյալ լրացուցիչ պահանջները՝

1) ունենա երթուղին նախապես պլանավորելու և արշավախմբի անդամներին նախապես անհրաժեշտ նյութերն ուղարկելու, արշավախմբի անդամների հատուկ կարիքները հասկանալու և երթուղին հարմարեցնելու կարողություն,

2) ունենա գծանշված հետիոտնային արահետներից օգտվելու և լեռներով, անտառներով, բլուրներով կամ զբոսաշրջության տեսանկյունից հետաքրքրություն ներկայացնող այլ բնական միջավայրերով անցնելու կարողություն,

3) լիարժեք տիրապետի զբոսաշրջային խմբի տեմպին, և վնասվածքների դեպքում առաջին օգնության տրամադրման հմտություններին,

4) ուշադրություն դարձնի խմբի հոգնածության, արևահարության և ջրազրկման վիճակին և կանխարգելիչ քայլեր ձեռնարկի,

5) տիրապետի քայլարշավային փայտերի ճիշտ օգտագործման և ուսապարկի հավաքման հմտություններին,

6) ունենա տեղանքում կողմնորոշման գլոբալ դիրքորոշման համակարգի (GPS) սարքերից, թղթային քարտեզից ու կողմնացույցից օգտվելու գերազանց հմտություն,

7) ունենա ամպերի շարժով, քամու ուղղությամբ և ճնշման փոփոխությամբ եղանակի փոփոխությունը կանխատեսելու ունակություն,

8) ունենա տեղական բույսերի (հատկապես թունավոր և ուտելի) և կենդանական աշխարհի մասին գիտելիքներ՝ զբոսաշրջիկների անվտանգությունն ու հետաքրքրությունը ապահովելու համար,

9) ունենա ճգնաժամային կառավարման ունակություն, խուճապի մատնված զբոսաշրջիկին հանգստացնելու, էվակուացիա կազմակերպելու հմտություն:

8. Թրեքքինգ (trekking) մասնագիտացման ուղղությամբ զբաղվող ուղեկցորդի որակավորման համար թեկնածուն պետք է բավարարի նաև հետևյալ լրացուցիչ պահանջները՝

1) ունենա զառիթափ և քարքարոտ արահետներով տեղաշարժման հնարավորության գնահատման, հնարավոր ռիսկերի նվազեցմանն ուղղված միջոցառումների ձեռնարկման կարողություն,

2) ունենա բավարար գիտելիքներ քայլարշավային գործունեությունը իրականացնելու համար լոգիստիկ կարգավորումների, անհրաժեշտ սարքավորումների, սննդի, փոխադրամիջոցների անհրաժեշտության մասին,

3) «տիրապետի «Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների մասին» օրենքով սահմանված դրույթներին, բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում զբոսաշրջային երթուղու անվտանգության ապահովման միջոցներին, տեղադրված նշաններին, իրականացվող զբոսաշրջային գործունեության տեսակներին, ինչպես նաև տվյալ զբոսաշրջային տարածքին բնորոշ բուսական և կենդանական աշխարհի տեսակների վերաբերյալ տեղեկատվությանը,

4) ունենա սննդակարգերով պայմանավորված մարդու օրգանիզմի դիմադրողականության, հոգնածության և ուժերի վերականգնման վերաբերյալ բազային գիտելիքներ,

5) ունենա տեղանքի բնակլիմայական պայմանների և Հայաստանի Հանրապետությունում առկա լանդշաֆտների առանձնահատկությունների, վայրի բնության պայմաններում գոյատևելու հմտություններ,

6) ունենա ձնահոսքի հետևանքով տուժածին խնամք ցուցաբերելու, կլիմայական առանձնահատկություններով պայմանավորված և սուր լեռնային հիվանդությունների կանխարգելման ուղղված միջոցներին տիրապետելու կարողություն:

9. Ժայռամագլցման (rock climbing) մասնագիտացման ուղղությամբ զբաղվող ուղեկցորդի որակավորման համար թեկնածուն պետք է բավարարի նաև հետևյալ լրացուցիչ պահանջները՝

1) ունենա զառիթափ լանջեր և բարձր աստիճանի թեքություններ բարձրանալու և իջնելու, ժայռ մագլցելու և անձի կյանքին և առողջությանը վտանգ սպառնալու հանգամանքով պայմանավորված առանձնահատուկ անվտանգության միջոցներ պահանջող այլ դեպքերում անհրաժեշտ անհատական և կոլեկտիվ պաշտպանության միջոցների, տեխնիկական և այլ սարքավորումների օգտագործման և գործադրման (պարան, կարաբիններ, սահումը կանխարգելող փոշու օգտագործում) կարողություն,

2) ունենա զառիթափ և քարքարոտ արահետներով տեղաշարժման հնարավորության գնահատման, հնարավոր ռիսկերի նվազեցմանն ուղղված միջոցառումների ձեռնարկման, բազրիքների տեղադրման կարողություն,

3) ունենա փրկարարական աշխատանքներ կատարելու կարողություն,

4) ունենա հանգույցների և պարանների տիրապետման կարողություն (նույնիսկ ոչ ժայռամագլցողական երթուղիներում սա անհրաժեշտ է գետանցումների կամ բարդ հատվածների ժամանակ ապահովագրման համար):

10. Դահուկային լեռնագնացության (Ski mountaineering) և սնոուբորդի (Snowboard) մասնագիտացման ուղղությամբ զբաղվող ուղեկցորդի որակավորման համար թեկնածուն պետք է բավարարի նաև հետևյալ լրացուցիչ պահանջները՝

1) ունենա ձնահոսքի հաղորդիչի, բահերի, զոնդերի օգտագործման, ձնահոսքի որոնման տեխնիկայի կիրառման կարողություն,

2) ունենա ձնահոսքի հետևանքով տուժածին առաջին անհրաժեշտության խնամք ցուցաբերելու, կլիմայական առանձնահատկություններով պայմանավորված և սուր

լեռնային հիվանդությունների կանխարգելման ուղղված միջոցներին տիրապետելու կարողություն:

11. Սառցամագլցման (Ice climbing) մասնագիտացման ուղղությամբ զբաղվող ուղեկցորդի որակավորման համար թեկնածուն պետք է բավարարի նաև հետևյալ լրացուցիչ պահանջները՝

1) ունենա սառույցի որակի, սառցալեզվակների կամ սառցաշերտերի կայունության գնահատման ունակություն,

2) ունենա սառցապտուտակների տեղադրման, սառցե կայանների կառուցման ունակություն, սառցահատերի և սառցամագլցման կատվիկների օգտագործման վարպետություն, վերջիններիս սրման հմտություն,

3) տիրապետի սառույցի վրա կատարվող փրկարարական աշխատանքների, ուղղահայաց սառցե պատից տարհանման հմտություն,

4) ծառայություններից օգտվող անձանց ջերմային ցածր վիճակի վերահսկողության և ցրտահարության կանխարգելման կարողություն:

12. Ջրային մասնագիտացման ուղղությամբ զբաղվող ուղեկցորդի որակավորման համար թեկնածուն պետք է բավարարի հետևյալ լրացուցիչ պահանջները՝

1) ունենա, ըստ ջրային պայմանների, երթուղու կազմակերպման, գնահատման և մշակման հմտություն,

2) ունենա ռաֆտի, կայակի կամ կանոեի կառավարման հմտություն՝ ըստ ջրի հոսքի ուժգնության,

3) ունենա գետի դասակարգման իմացություն՝ ըստ վտանգավորության, եղանակային փոփոխության կանխատեսման, ջրի մակարդակի և հոսքի արագության վերահսկման հնարավորություն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՎԱՐՉԱՊԵՏԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ
ՂԵԿԱՎԱՐ

Ա. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ